

□ الکتریسیته و مغناطیس

□ فصل اول: تئوری الکترونی اتم

□ هسته مطلب:

درک پدیده‌های الکتریکی و مغناطیسی نیازمند شناخت بنیادی اتم و ذرات تشکیل‌دهنده آن است.

✿ ساختار اتم و ذرات زیراتمی

اتم از ذرات کوچک‌تری مانند **الکترون**، **پروتون** و **نوترون** تشکیل شده است:

الکترون منفی   خارج از هسته
پروتون مثبت   داخل هسته
نوترون بدون بار داخل هسته

در حالت عادی، تعداد **الکترون**ها و پروتون‌ها در یک اتم برابر است، بنابراین بار خالص اتم صفر می‌باشد.

✧ تولید الکتریسیته به روش مالش

وقتی یک میله شیشه‌ای را با پارچه ابریشمی مالش دهیم، **الکترون**ها جابجا می‌شوند :

- شیشه الکترون از دست می‌دهد → بار مثبت
- پارچه الکترون دریافت می‌کند → بار منفی

این نوع باردار شدن فقط در نقطه تماس باقی می‌ماند.

□ انواع مواد از لحاظ هدایت الکتریکی

□ اجسام رسانا

فلزات مانند مس و آلومینیوم، **الکترون‌های آزاد** دارند که به راحتی حرکت کرده و جریان الکتریکی ایجاد می‌کنند.

□ اجسام نارسانا (عایق)

موادی مثل شیشه، چوب و پلاستیک **الکترون** آزاد ندارند و جریان الکتریکی را عبور نمی‌دهند.

□ پخش بار در اجسام رسانا

اگر جسم رسانایی روی پایه عایق قرار گیرد و باردار شود، بار تولیدی در **سطح خارجی** آن پخش می‌شود. در **لبه‌ها و نقاط نوک‌تیز**، چگالی بار بیشتر است.

□ چگالی سطحی بار:

چگالی سطحی = مساحت سطح بار الکتریکی

□ اثر بارهای الکتریکی بر یکدیگر - قانون کولن

□ قانون کولن:

نیروی تعامل بین دو بار نقطه‌ای:

- با حاصل ضرب بارها **مستقیم**
- با مجذور فاصله آنها **معکوس**
- به جنس ماده بین دو بار **بستگی دارد**

□ فرمول:

$$q_2 F = k \cdot r^2 q_1$$

- F : نیروی تعامل (N)
- q_1q_2 : بار الکتریکی (C)
- r : فاصله بین بارها (m)
- k : ثابت کولن (109×8.99)

□ میدان الکتریکی

قسمتی از فضای اطراف یک بار الکتریکی که در آن اثرات جاذبه یا دافعه الکتریکی مشاهده می‌شود.

□ شدت میدان الکتریکی:

$$E=qF$$

در هر نقطه، جهت میدان از بار مثبت به بار منفی است.

⚡ اختلاف پتانسیل و انرژی الکتریکی

اختلاف پتانسیل عامل برقراری جریان الکتریکی است. جریان همیشه از نقطه پتانسیل بالاتر به پایین‌تر جریان می‌یابد.

□ پتانسیل صفر:

نقطه‌ای فرضی است که پتانسیل دیگر نقاط نسبت به آن سنجیده می‌شود — معمولاً زمین به عنوان پتانسیل صفر در نظر گرفته می‌شود.

⚙ خازن

□ **تعریف:**

خازن دستگاهی است که **بار الکتریکی را ذخیره** می‌کند و از دو صفحه رسانا با یک عایق بینی تشکیل شده است.

□ **وضعیت‌های خازن:**

- خازن خالی : بدون بار
- خازن شارژ شده : دارای بار مساوی و مخالف در دو صفحه

□ **شدت جریان و مقاومت الکتریکی**

□ **تعریف شدت جریان:**

مقدار الکتریسیته‌ای که در واحد زمان از یک مدار عبور می‌کند: $I = \frac{q}{t}$

□ **واحد جریان:**

آمپر (A) — یک آمپر = ۱ کولن در ثانیه

□ **مقاومت الکتریکی:**

در دمای ثابت: $R = \frac{V}{I}$

□ **مغناطیس و میدان مغناطیسی**

□ **منشا مغناطیس:**

حرکت الکترون‌ها در اتم‌ها باعث ایجاد **میدان مغناطیسی** می‌شود.

□ دو قطبی مغناطیسی:

حرکت یک **الکترون** حول هسته ایجاد یک دو قطبی مغناطیسی می‌کند.

□ القای الکترومغناطیسی

□ قانون فارادی:

نیروی محرکه القایی در یک سیم‌لوله با **سرعت تغییر شار مغناطیسی** متناسب است.

□ فرمول:

$$\varepsilon = -\frac{d\Phi}{dt}$$

علامت منفی به **قانون لنز** اشاره دارد: جریان القایی همواره با عامل ایجادکننده خود مخالفت می‌کند.

✧ جریان متناوب

□ مولد جریان متناوب:

وقتی یک قاب سیم‌پیچی در یک میدان مغناطیسی یکنواخت دوران کند، نیروی محرکه‌ای القا می‌شود که با گذشت زمان تغییر می‌کند.

□ فرمول ولتاژ القایی:

$$v = V_0 \sin(\omega t)$$

□ نتیجه‌گیری

دانش ما از **الکتریسیته و مغناطیس** اساس بسیاری از دستگاه‌ها و فناوری‌های امروزی است. از ساختار اتم گرفته تا القای الکترومغناطیسی، همه این مباحث نقش کلیدی در فهم پدیده‌های طبیعی و طراحی دستگاه‌های الکتریکی و الکترونیکی دارند.